

УДК 631.147:334.73:338.436

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.212-219>**Багаліка Т.О.**

Полтавський державний аграрний університет

Bahalika Taras

Poltava State Agrarian University

<https://orcid.org/0009-0004-8802-5524>**Томілін О.О.**

доктор економічних наук

Полтавський державний аграрний університет

Tomilin Oleksii

Dr. of Economic Sc.

Poltava State Agrarian University

<https://orcid.org/0000-0001-6454-1154>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-КООПЕРАТИВНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті досліджено, організаційно-кооперативні засади виробництва органічної агропромислової продукції. Визначено як кооперативи допомагають українським фермерам об'єднуватися та разом розвивати ринок органічної продукції — від вирощування до продажу як всередині країни, так і за кордон. Автори показують, чому люди все більше обирають саме екологічно чисті органічні продукти: вони безпечніші для здоров'я, не шкодять природі, підтримують біорізноманіття та сприяють сталому розвитку сільського господарства в довгостроковій перспективі. Окремо розкрито головні причини, чому попит на таку продукцію стрімко зростає — як у нас в Україні, так і в усьому світі. Завдяки цьому збільшується і пропозиція: фермери бачать реальну вигоду та активно переходять на органічне виробництво, а кооперативи роблять цей шлях простішим і вигіднішим для всіх учасників. Протягом аналізованого періоду світове виробництво органічної продукції істотно зросло — на 171,07 млрд євро, що у 8,8 рази перевищує початковий рівень. Крім того, дослідження показує, що кооперативна взаємодія сприяє поширенню органічних практик серед фермерів. Вона також дозволяє зменшити виробничі витрати завдяки ефекту масштабу та спільному використанню ресурсів. Дослідження обґрунтовують, що кооперація є ефективним інструментом підтримки органічних фермерів. Вона сприяє впровадженню виробничих процесів, налагодженню стабільних каналів збуту та підвищенню конкурентоспроможності на ринку органічної продукції. Крім того, кооперативна взаємодія посилює економічну стійкість малих господарств, зменшуючи їхню вразливість до коливань ринку.

Ключові слова: кооперація, кооперативні відносини, органічне виробництво, вертикальна інтеграція, органічна агропромислова продукція сільського господарства, органічне землеробство.

ORGANIZATIONAL AND COOPERATIVE FOUNDATIONS OF ORGANIC AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION

The article examines the sources of security in the organization of the credit process of industries and business sectors of the country's national economy. The article is devoted to the current problem of modern formation and development of financial and credit provision of enterprises of various spheres of management of the national economy of the country. The scientific approach to determining the principles of building a financial and credit mechanism in the further development of enterprises of the real financial sector is generalized. It was found that bank lending is an important financial source in providing material resources for the current financial and economic activities of enterprises of various forms of ownership. Trends in the development of the credit process of the country's banks are shown. The dynamics of household deposits attracted by deposit banks from 2005 to 2023 are shown. Calculations of relative and absolute indicators of the deviation of the official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies were carried out. A comparative analysis of the official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies was conducted for the period under study. It has been proven that bank lending determines the country's economic development. It is shown that bank lending is the main source of financial resources in ensuring reproductive processes in the sphere of the national economy. It is shown that the devaluation of the exchange rate relative to the hryvnia is possible only under the condition of sharp fluctuations of the exchange rate, which plays a key role in the formation of the economic strategy for the further development of the spheres of the national economy and is the main motivating tool for reducing inflation, both in Ukraine and in the world. It has been proven that bank lending determines the country's economic strategy and development.

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Багаліка Т.О., Томілін О.О., 2026

Maintaining exchange rate stability is possible under the condition of returning to inflation targeting and floating exchange rates in the country. The issues require further discussion and further research of socio-economic processes in the direction of expanding the regulatory inflationary mechanism. Accounts payable management policy should be aimed at establishing the target capital construction of domestic enterprises.

Keywords: cooperation, cooperative relations, organic production, vertical integration, organic agro-industrial agricultural products, organic farming.

JEL classification: E23, F15, O13, Q10, Q13.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни, в яких опинилася Україна, внутрішній ринок органічної продукції розвивається повільніше, ніж міг би, передусім через обмежену обізнаність більшості споживачів. Багато українців досі не до кінця усвідомлюють, чим саме органічні продукти відрізняються від звичайних: вони містять значно менше залишків пестицидів та інших синтетичних речовин, часто мають вищий рівень антиоксидантів, певних вітамінів і корисних жирних кислот, а їхнє виробництво менш агресивно впливає на ґрунти, воду, біорізноманіття та загальний стан довкілля. Саме ця подвійна користь для власного здоров'я та для планети — є ключовим драйвером попиту в багатьох країнах, але в Україні ця інформація поки що доходить до відносно вузького кола людей. Додаткові перешкоди створюють логістичні труднощі (особливо в умовах війни), а також жорсткі вимоги міжнародних (і національних) стандартів органічного виробництва, яких необхідно неухильно дотримуватися. Однак найсуттєвішою бар'єрою перешкодою залишається висока вартість сертифікації. Для того, щоб отримати офіційний сертифікат, який підтверджує відповідність усім правилам органічного землеробства, фермеру доводиться витратити значні кошти на перевірки, документацію, лабораторні аналізи та щорічне поновлення сертифіката. Для малих і середніх господарств, які становлять основу українського аграрного сектору, такі інвестиції часто виявляються непосильними — особливо коли ресурси обмежені, а ризики через війну суттєво зросли.

Саме поєднання низької поінформованості населення, логістичних викликів та фінансового тягаря сертифікації стримує швидке розширення внутрішнього органічного ринку, хоча потенціал для зростання — і для здоров'я людей, і для екології країни — залишається дуже великим [1]. У сучасних ринкових умовах глобальної економіки, де аграрний сектор національної економіки відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та екологічної стабільності, актуальним завданням стає пошук ефективних фінансово-економічних інструментів для залучення кредитних ресурсів. Ці механізми мають бути спрямованими на стимулювання соціально-економічного зростання та досягнення сталого розвитку сільськогосподарського комплексу національної економіки. Зокрема, йдеться про створення гнучких систем фінансування, які б дозволяли фермерам і агропідприємствам отримувати доступні кредити для модернізації виробництва, впровадження екологічно чистих технологій, розширення ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності. До прикладу, це можуть бути державні програми субсидованого кредитування, партнерства з міжнародними фінансовими інституціями або

інноваційні інструменти та краудфандингу, які адаптовані до реалій українського аграрного сектору. Такі підходи не лише сприяють економічному підйому, але й забезпечують довгострокову сталість, мінімізуючи негативний вплив на довкілля — через перехід до органічного землеробства, ефективне використання ресурсів та адаптацію до кліматичних змін. Разом з тим, банківська система України потребує глибокого, комплексного аналізу ключових факторів, що впливають на процес кредитування в умовах ринкової економіки. Це включає вивчення зовнішніх і внутрішніх чинників, базових принципів, інструментів, а також пріоритетів. Такий аналіз має бути спрямований на посилення фінансової стабільності країни, запобігання кризам та створення умов для стійкого зростання.

Пріоритетом державної політики має стати формування кооперативних об'єднань за принципом вертикальної інтеграції, а також обґрунтування ефективних механізмів забезпечення фінансово-господарської стійкості підприємств усіх галузей і секторів національної економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Джандемір А., Дювале С. та Латруфф Л. [2] здійснили ґрунтовний і всебічний аналіз ролі аграрних кооперативів у формуванні економічної, екологічної та соціальної стійкості фермерських господарств. У своєму дослідженні автори систематизували наявні наукові підходи та окреслили ключові механізми впливу кооперації на розвиток аграрного сектору.

Результати їх роботи переконливо свідчать, що аграрні кооперативи є важливим чинником забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Вони розширюють доступ фермерів до виробничих ресурсів, сучасних технологій і ринків збуту. Крім того, кооперативна взаємодія сприяє поширенню органічних практик і дозволяє зменшити виробничі витрати завдяки ефекту масштабу та спільному використанню ресурсів.

Зокрема, автори пов'язують розвиток кооперації з активнішим упровадженням екологічно безпечних технологій у сільському господарстві. Кооперативна форма організації розглядається ними не лише як інструмент економічної взаємодії, а і як механізм екологізації виробництва.

Дослідження Яньлін Янь та співавторів [3] емпірично підтверджує наявність позитивного зв'язку між участю фермерів в кооперативах і впровадженням органічних та «зелених» технологій, зокрема використанням органічних добрив. Отримані результати засвідчують, що членство в сільськогосподарських кооперативах істотно підвищує ймовірність застосування методів зеленого контролю — фізичних, біологічних та інших екологічно орієнтованих заходів. Це, своєю

чергою, сприяє скороченню використання хімічних пестицидів і формуванню більш екологічно відповідної моделі виробництва.

Інакше кажучи, кооперативи виступають каталізатором поширення органічних практик. Вони забезпечують своїх членів інформаційною, технічною та організаційною підтримкою, зменшуючи бар'єри до впровадження екологічно дружніх рішень у сільському господарстві.

Сільськогосподарські кооперативи здатні мінімізувати прояви опортуністичної поведінки та водночас підвищувати рівень дотримання екологічних стандартів і вимог сталого розвитку [4]. Це досягається завдяки впровадженню внутрішніх механізмів контролю, взаємного моніторингу й підтримки, які формують більш прозоре та відповідальне середовище господарювання.

Результати окремих досліджень засвідчують, що кооперативи можуть ефективно допомагати своїм членам адаптуватися до вимог сталості та виконувати їх на практиці. Кооперативна взаємодія не лише знижує ризики недобросовісної поведінки, а й створює умови для системного впровадження екологічних стандартів у виробничий процес.

Крім того, низка авторів обґрунтовує, що кооперація є дієвим інструментом стимулювання розвитку органічного сільського господарства [5]. Об'єднання виробників у кооперативи підвищує їхню конкурентоспроможність, сприяє зростанню ефективності виробництва та відкриває доступ до нових — як експортних, так і локальних — ринків збуту. Водночас кооперативна модель полегшує організацію логістики та створює передумови для нарощування обсягів виробництва органічної продукції.

У зазначеній роботі здійснено комплексний аналіз значення кооперації для розвитку органічного агровиробництва та екологічного підприємництва, що дозволяє глибше осмислити її роль у трансформації сучасного аграрного сектору.

У дослідженні проаналізовано вплив розвитку кооперативного руху на органічне сільське виробництво. Обґрунтовано, що кооперація виступає дієвим інструментом підтримки органічних фермерів, оскільки сприяє організації виробництва, налагодженню каналів збуту та підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку органічної продукції. Водночас кооперативна взаємодія зміцнює економічну стійкість малих господарств, зменшуючи їхню вразливість до ринкових коливань.

Підкреслено, що кооперація виробників органічної продукції є ключовим механізмом формування ефективної збутової бази, забезпечення стандартизації продукції та посилення експортної орієнтації [6]. Об'єднання зусиль дозволяє виробникам долати бар'єри, пов'язані з обмеженими обсягами виробництва, високими логістичними витратами та складністю виходу на зовнішні ринки.

Окрему увагу приділено аналізу кооперативної взаємодії як механізму подолання перешкод у виробництві та експорті органічної продукції. Доведено, що кооперація забезпечує узгодженість виробничих

процесів, сприяє формуванню товарних партій необхідного обсягу та гарантує більш стабільний збут. Узагальнення міжнародного досвіду функціонування збутових кооперативів виробників органічної продукції дозволило обґрунтувати доцільність упровадження кооперативної моделі збуту для активізації розвитку органічного ринку України. Проблематика кооперації, особливості кооперативної поведінки суб'єктів підприємництва та роль кооперативних механізмів у стимулюванні розвитку органічного сільського господарства перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Значний внесок у дослідження цих питань здійснили як вітчизняні вчені: М. Багорка, Ю. Якубенко [1], О. Алієксєва, [2], Ю. Ушкаренко, А. Чмут, А. Соловйов [6], так і іноземні автори: А. Candemir, S. Duvaleix, L. Latruffe [2], Yan Yanlingf та ін. [3], J. Sánchez-Navarro, M. Martínez-Victoria, N. Arcas-Lario, [3] та інші дослідники. Варто підкреслити, що в наукових дослідженнях значна увага приділяється інтеграції споживчої кооперації в систему органічного сільського господарства. Дослідники наголошують на важливості поєднання виробництва, переробки та збуту в межах єдиного організаційно-економічного механізму. Особливу роль у цьому контексті відіграють вертикально інтегровані структури, які забезпечують безперервність виробничо-збутового ланцюга. Такий підхід сприяє підвищенню доданої вартості, посиленню контролю якості органічної продукції та формуванню стабільних каналів її реалізації.

Попри значну кількість досліджень, присвячених ролі кооперації у забезпеченні сталого сільського господарства, питання використання кооперативних механізмів для мінімізації ризиків та формування організаційно-кооперативних основ виробництва органічної агропромислової продукції залишаються недостатньо розкритими. Існує чимало невирішених проблем як у методологічному, так і в практичному вимірах, зокрема щодо кооперативних моделей у світі, які враховують особливості органічного виробництва та залучення споживачів. Особливу актуальність набуває дослідження кооперації та вертикально інтегрованих підприємств у виробництві органічної продукції. Ці моделі поєднують економічну ефективність, принципи сталого управління та розвиток органічних ринків. Вони відкривають перспективи для подальших наукових досліджень і створення практичних моделей, адаптованих до різних країн і специфіки ринків органічної продукції.

Мега статті — всебічне вивчення кооперативних відносин у процесі формування органічного виробництва агропромислової продукції. Дослідження спрямоване на виявлення ключових проблем та окреслення перспектив розвитку ринку органічної продукції в Україні з урахуванням потреб сталого зростання та підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, особливо в умовах воєнного стану. Досягнення поставленої мети передбачає поглиблене наукове осмислення тенденцій розвитку кооперативних відносин в аграрному секторі економіки. Крім того, передбачено аналіз світового ринку

органічної продукції та дослідження структури її споживання в глобальному вимірі, що дозволяє комплексно оцінити сучасні виклики та можливості для розвитку органічного агровиробництва в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано цілісну систему взаємоповнювальних наукових методів, що забезпечили глибину аналізу та обґрунтованість отриманих результатів. Зокрема, абстрактно-логічний метод став інструментом теоретичного осмислення досліджуваних процесів: він дозволив узагальнити наявні наукові підходи, сформулювати аргументовані висновки та концептуально окреслити напрями розвитку органічного агровиробництва й екологічного підприємництва в аграрному секторі економіки. Через логічне структурування причинно-наслідкових зв'язків було розкрито внутрішню природу трансформаційних процесів, що відбуваються в сучасному аграрному середовищі. Монографічний метод забезпечив ретроспективний вимір дослідження. Його застосування дало змогу простежити еволюцію кооперативних механізмів, виявити їхні системні характеристики та окреслити ключові тенденції впливу кооперації на розвиток аграрного сектору як у глобальному, так і в національному контексті. Аналіз історичної динаміки дозволив не лише

зафіксувати зміни, а й зрозуміти їхню глибинну логіку та соціально-економічне значення. Статистичний метод і порівняльний аналіз були використані для кількісного обґрунтування отриманих результатів. На їх основі визначено динаміку державних видатків на розвиток і підтримку аграрного сектору економіки України, а також здійснено зіставлення показників у часовому вимірі. Це дало змогу об'єктивно оцінити масштаби фінансової підтримки галузі, виявити тенденції її трансформації та окреслити потенційні напрями вдосконалення державної політики у сфері аграрного розвитку.

Таким чином, поєднання теоретичних і емпіричних методів забезпечило комплексність дослідження, а також дозволило не лише інтерпретувати фактичні дані, а й сформувати цілісне бачення перспектив розвитку органічного агровиробництва та екологічного підприємництва в аграрній сфері.

Виклад основних результатів дослідження. За даними статистичного щорічника України, у табл. 1 наведено загальні видатки державного бюджету та окремо видатки, спрямовані на фінансування аграрного сектору економіки за останній звітний період. Ця інформація дозволяє оцінити частку аграрного фінансування у загальному бюджеті та простежити тенденції державної підтримки сільського господарства.

Таблиця 1

Динаміка загальних бюджетних видатків та на фінансування аграрного сектору економіки України, 2012–2024 рр.

Роки	Загальні видатки бюджету, млрд. грн	Видатки на фінансування аграрного сектору, млрд. грн
2012	152,85	8,59
2013	150,69	8,47
2014	151,80	8,53
2015	144,80	8,13
2016	145,60	8,18
2017	148,60	8,35
2018	148,99	8,37
2019	160,80	9,03
2020	169,00	9,50
2021	170,50	9,58
2022	170,12	4,66
2023	170,96	4,78
2024	448,67	5,50

Джерело: [7-10].

Отримані результати свідчать про скорочення видатків на фінансування аграрного сектору на 3,09 млрд грн, що становить 35,95% від попереднього рівня. Візуалізація цих змін наведена на рис. 1.

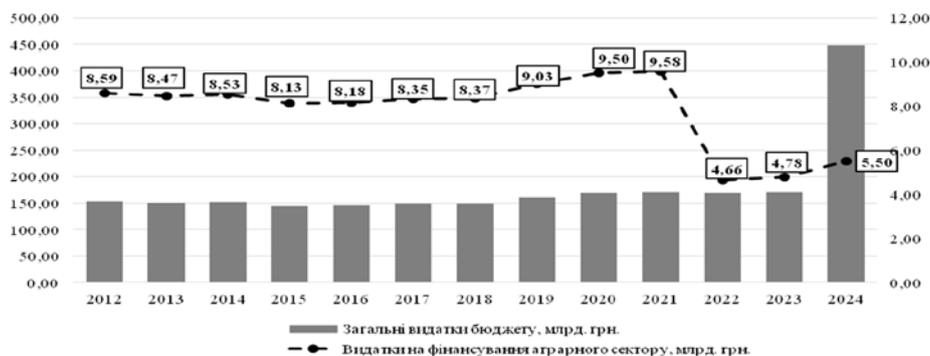

Рис. 1. Динаміка державних видатків на розвиток і підтримку аграрного сектору економіки України у 2012–2024 роках

Джерело: сформовано авторами на основі [7-10].

Для проведення порівняльного аналізу з показниками світового виробництва органічної продукції та її структурою споживання доцільно розглянути

динаміку розвитку світового ринку органічної продукції у 2000–2024 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка світового ринку виробництва органічної продукції у 2000–2024 рр.	
Роки	Виробництво органічної продукції, млрд. євро
2000	21,93
2015	52,20
2017	71,50
2019	85,80
2020	109,10
2021	112,40
2023	128,70
2024	193,00

Джерело: [11].

Протягом досліджуваного періоду світове виробництво органічної продукції зазнало суттєвого зростання — на 171,07 млрд євро, що у 8,8 раза перевищує

початковий показник.

Графічне відображення цієї динаміки наведено на рис. 2.

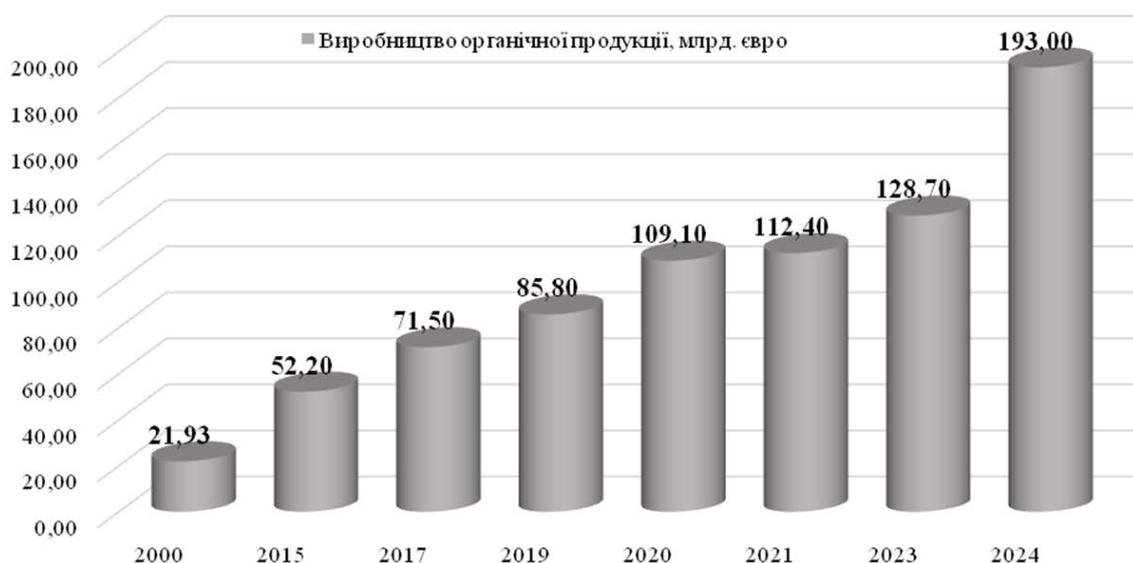

Рис. 2. Динаміка світового виробництва органічної продукції у 2000–2024 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [11].

Крім того, досліджено та структуровано споживання органічної продукції у світі за 2023–2024 рр., а отримані дані візуалізовано у табл. 3 та на рис. 3 і рис. 4.

Як показують дані, найбільшими споживачами органічної продукції залишаються США та країни Європейського Союзу, тоді як найменші обсяги споживання у 2024 р. зафіксовані в Канаді.

Український ринок органічної продукції володіє значним потенціалом для подальшого зростання. Завдяки сприятливим природним ресурсам, вигідному географічному положенню та міжнародній підтримці Україна має реальні шанси стати одним із провідних виробників органічної продукції.

Для досягнення цієї мети доцільно реалізувати низку заходів:

— розробити ефективні програми державної

підтримки;

— впроваджувати інноваційні технології у виробництво та переробку;

— підвищувати обізнаність споживачів щодо переваг органічної продукції та принципів сталого споживання.

Органічні компанії в Україні стикаються з низкою викликів: високими витратами на сертифікацію, відсутністю розвиненої логістичної інфраструктури та низьким рівнем обізнаності споживачів. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати освітні та інформаційні кампанії, розвивати логістичну інфраструктуру та спрощувати процедури сертифікації. За умови застосування комплексного підходу ринок органічної продукції України зможе забезпечити сталий розвиток, зміцнити свої позиції на міжнародній арені та сприяти покращенню якості життя населення.

Таблиця 3

Динаміка та структура споживання органічної продукції у світі у 2023–2024 рр.

2023 р.	
Країна	Структура споживання органічних продуктів, %
Швейцарія	5,20
Канада	1,60
Великобританія	4,75
Україна	0,15
Інші країни	10,30
США	41,00
ЄС	37,00
2024 р.	
Країна	Структура споживання органічних продуктів, %
Швейцарія	33,17
Канада	5,67
Великобританія	12,05
Україна	16,86
Інші країни	10,69
США	41,66
ЄС	23,72

Джерело: [11].

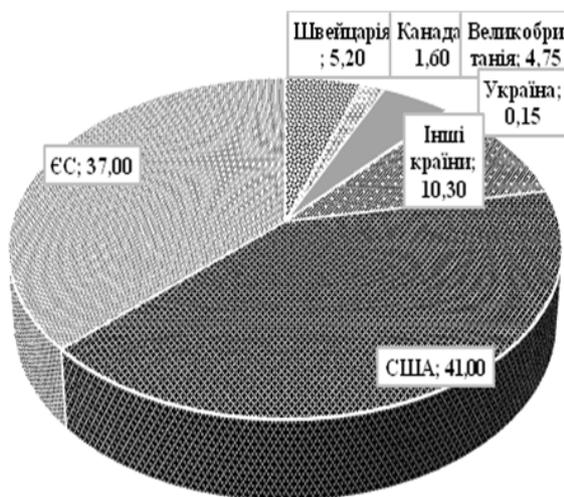

Рис. 3. Структура споживання органічних продуктів у світі, 2023 р.

Джерело: сформовано на основі [11].

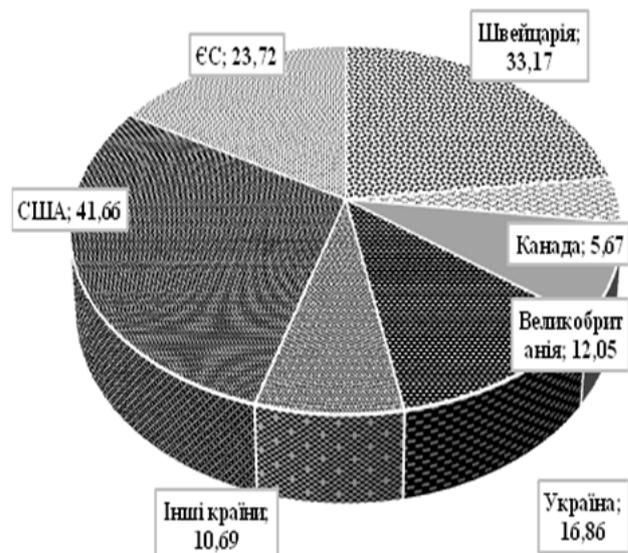

Рис. 4. Структура споживання органічних продуктів у світі, 2024 р.

Джерело: сформовано на основі [11].

Український ринок органічної продукції володіє значним потенціалом для подальшого зростання. Завдяки сприятливим природним ресурсам, вигідному географічному положенню та міжнародній підтримці Україна має реальні шанси стати одним із провідних виробників органічної продукції.

Для досягнення цієї мети доцільно реалізувати низку заходів:

- розробити ефективні програми державної підтримки;
- впроваджувати інноваційні технології у виробництво та переробку;
- підвищувати обізнаність споживачів щодо переваг органічної продукції та принципів сталого споживання.

Органічні компанії в Україні стикаються з низкою викликів: високими витратами на сертифікацію, відсутністю розвинутої логістичної інфраструктури та низьким рівнем обізнаності споживачів. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати освітні та інформаційні кампанії, розвивати логістичну інфраструктуру та спрощувати процедури сертифікації. За умови застосування комплексного підходу ринок органічної продукції України зможе забезпечити сталий розвиток, зміцнити свої позиції на міжнародній арені та сприяти покращенню якості життя населення.

Висновки. Органічні кооперативи виступають стратегічним інструментом розвитку сталого сільського господарства, інтегруючи виробництво, переробку та маркетинг у єдину ефективну ланку. Поєднання

кооперації з принципами сталого виробництва, зокрема органічними практиками, сприяє формуванню коротких ланцюгів постачання, підтримці місцевих громад та загальному розвитку стійких продовольчих систем.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є вивчення теоретичних та методологічних аспектів визначення рівня екологізації продукції сільськогосподарства як на національному, так і на міжнародному рівні, з урахуванням системного використання органічних добрив, оскільки це становить актуальну проблему не лише для вітчизняного, а й для світового аграрного виробництва [12].

Отже, кооперація дозволяє об'єднувати органічних фермерів у міцні виробничі та збутові структури, що підвищує їхню конкурентоспроможність та відкриває нові можливості виходу на ринки. Доцільно вважати, що виробництво у системі споживчої кооперації має бути зорієнтоване на випуск органічних, натуральних та мінімально оброблених продуктів як пріоритетного напрямку спеціалізації у сфері роздрібно-кооперативної торгівлі. Така орієнтація повинна здійснюватися з урахуванням міжнародних стандартів якості та безпечності харчової продукції з метою забезпечення належного рівня продовольчої безпеки споживачів.

Список використаних джерел:

1. Багорка М.О., Якубенко Ю.Л. (2025). Розвиток ринку органічної продукції в Україні : проблеми, перспективи та шляхи їх вирішення. *Агросвіт*, № 4. С. 16-23. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16>
2. Candemir, A., Duvaleix, S., & Latruffe, L. (2021). Agricultural cooperatives and farm sustainability : A literature review. *Journal of Economic Surveys*, No. 35(4). pp. 1118–1144. DOI: <https://doi.org/10.1111/joes.12426>
3. Yanling Yan, Quanzhi Lu, Chunfang Yang & Martin Kobby Grant (2023). Cooperative membership, service provision, and the adoption of green control techniques: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 384. Article 135462. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135462>
4. Sánchez-Navarro, J.L., Martínez-Victoria, M.C., & Arcas-Lario, N. (2024). The role of agricultural cooperatives in mitigating opportunism in the context of complying with sustainability requirements : Evidence from Spain. *Agricultural and Food Economics*, Vol. 12(1). DOI: <https://doi.org/10.1186/s40100-024-00332-8>
5. Alieksieieva, O. (2020). Significance of cooperation for the development of organic agriculture. *Green, Blue & Digital Economy Journal*, Vol. 1(2). Pp. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2020-2-5>
6. Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Соловійов А.І. (2018). Переваги кооперативної взаємодії під час виробництва та експорту органічної продукції. *Підприємство та інновації*, № 11. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/11.25>
7. Статистичний щорічник України за 2023 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2023. 269 с. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2023>
8. Статистичний щорічник України за 2024 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2025. 273 с. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2024>
9. Статистичний збірник «Бюджет України 2021». (2022). Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
10. Видатки держбюджету України. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/>
11. Global Organic Market hits all-time high in 2024 – Farmland holds steady at 99 million hectares. (2026). Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) & IFOAM – Organics International. URL: <https://www.fibl.org/en/info-centre/news/global-organic-market-hits-all-time-high-in-2024>
12. Томілін О., Дорошенко А., Зоря С., Тютюнник Ю., Краснікова О., Бражник Л. (2025). Інструментарій моделювання та прогнозування агротехнічних факторів у органічному землеробстві. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 3(62). Pp. 173–195. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.62.2025.4710>

References:

1. Bahorka, M.O., & Yakubenko, Yu.L. (2025). Rozvytok rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini : problemy, perspektyvy ta shliakhy yikh vyrishennia [Development of the organic market in Ukraine : problems, prospects and ways to solve them]. *Agrosvit*, No. 4. Pp. 16-23. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16> [in Ukrainian].
2. Candemir, A., Duvaleix, S., & Latruffe, L. (2021). Agricultural cooperatives and farm sustainability : A literature review. *Journal of Economic Surveys*, No. 35(4). pp. 1118–1144. DOI: <https://doi.org/10.1111/joes.12426> [in English].
3. Yanling Yan, Quanzhi Lu, Chunfang Yang & Martin Kobby Grant (2023). Cooperative membership, service provision, and the adoption of green control techniques: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 384. Article 135462. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135462> [in English].
4. Sánchez-Navarro, J.L., Martínez-Victoria, M.C., & Arcas-Lario, N. (2024). The role of agricultural cooperatives in mitigating opportunism in the context of complying with sustainability requirements : Evidence from Spain. *Agricultural and Food Economics*, Vol. 12(1). DOI: <https://doi.org/10.1186/s40100-024-00332-8> [in English].
5. Alieksieieva, O. (2020). Significance of cooperation for the development of organic agriculture. *Green, Blue & Digital Economy Journal*, Vol. 1(2). Pp. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2020-2-5> [in English].

6. Ushkarenko, Yu.V., Chmut, A.V., & Soloviov, A.I. (2018). Perevahy kooperatyvnoi vzaiemodii pid chas vyrobnytstva ta eksportu orhanichnoi produktsii [The benefits of cooperative interaction during the production and export of organic products]. *Entrepreneurship and Innovation*, No. 11. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/11.25> [in Ukrainian].
7. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2023]. Kyiv : State Statistics Service of Ukraine, 2023. 269 p. Retrieved from: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2023> [in Ukrainian].
8. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2024]. Kyiv : State Statistics Service of Ukraine, 2025. 273 p. Retrieved from: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2024> [in Ukrainian].
9. Statystychnyi zbirnyk «Biudzhet Ukrainy 2021» [Statistical collection «Budget of Ukraine 2021»]. (2022). Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> [in Ukrainian].
10. Vydatky derzhbiudzhetu Ukrainy [Expenditures of the State Budget of Ukraine]. Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/> [in Ukrainian].
11. Global Organic Market hits all-time high in 2024 – Farmland holds steady at 99 million hectares. (2026). Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) & IFOAM – Organics International. Retrieved from: <https://www.fibl.org/en/info-centre/news/global-organic-market-hits-all-time-high-in-2024> [in English].
12. Tomilin, O., Doroshenko, A., Zoria, S., Tiutiunyk, Yu., Krasnikova, O., & Brazhnyk, L. (2025). Instrumentarii modeliuvannia ta prohnozuvannia ahrotekhnichnykh faktoriv u orhanichnomu zemlerobstvi [Tools for modeling and forecasting agrotechnical factors in organic farming]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 3(62). Pp. 173–195. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.62.2025.4710> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 02.02.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 23.02.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.03.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.